

Kestävä tulevaisuus syntyy hyvinvointi-investoinneilla

Sosiaali- ja terveysalan järjestöt ovat merkittävä voimavara hyvinvoinnin edistäjinä ja ihmisoikeuksien puolustajina. Järjestöjen toimintaedellytykset on turvattava pitkäkestoisella ratkaisulla, joka varmistaa vahvan järjestöautonomian ja turvaa järjestöjen tarjoaman avun ja tuen jatkoon.

Työllisyyttä parannetaan tuottavuutta nostamalla, ei leikkaamalla sosiaaliturvaa. Työn tuottavuutta lisätään vahvistamalla ihmisten terveyttä, työkykyä ja osaamista. Verotuksen painopistettä on siirrettävä työn verotuksesta työllisyydelle ja kasvulle vähemmän haitallisiin veroihin, kuten valmiste- ja ympäristöveroihin.

Kansanterveyden haasteet vaativat yhteiskunnallisia ratkaisuja. Epäterveellinen ruokavalio lisää väestön sairastavuutta ja aiheuttaa kustannuksia sekä yksilöille että yhteiskunnalle erityisesti julkisen terveydenhuollon menojen kasvuna. On otettava käyttöön terveysperusteinen valmistevero, joka vähentää liiallisen sokerin, suolan ja kovan rasvan saantia.

Ilmastopolitiikassa tarvitaan konkreettisia toimia riittävien päästövähennysten saavuttamiseksi. Samalla tulee kuitenkin huomioida ilmastotoimien oikeudenmukaisuus ja sosiaaliset vaikutukset. Yhteiskunnassa on tärkeää myös panostaa ilmastomuutoksen seurauksiin varautumiseen ja sopeutumiseen.

Järjestörahoituksen tulevaisuus on turvattava nyt

Valtionavustuksilla on merkittävä vaikutus kansalaisjärjestöjen yleisille toimintaedellytyksille ja mahdollisuuksille vastata erilaisten ihmisten tarpeisiin. Avustumäärärahan lasku on maltillinen ja VM:n talousarvioesitys antaa järjestöille mahdollisuuden sopeuttaa toimintaa, arvioida toimintatapoja ja uudistua. Kuluvan syksyn aikana on kuitenkin saatava ratkaistua valtionavustumäärärahan taso pidemmällä aikavälillä. Rahoitusratkaisun on tuettava vapaan ja autonomisen kansalaistoiminnan kykyä vastata ihmisten tarpeisiin. Tähän työhön on tartuttava mahdollisimman pian, jotta järjestöjen pitkäjänteinen työ ihmisten auttamiseksi jatkuu katkotta.

- Järjestöjen rahoitusjärjestelmään liittyvät päätökset on valmisteltava tiiviissä yhteistyössä järjestöjen kanssa ja vapaa autonominen kansalaisjärjestötoiminta on turvattava.
- SOSTE ei kannata, että sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustukset siirretään maksettavaksi suoraan valtion kehysbudjetista. Se lisäisi järjestötoiminnan rahoituksen tason epävarmuutta ja vaikeuttaisi pitkäjänteistä suunnittelua.
- Kehysbudjettiin kytketty rahoitus lisäisi pahimmillaan kansalaistoiminnan poliittista, järjestöjen omat tavoitteet sivuuttavaa ohjausta ja heikentäisi niiden autonomiaa.
- Mikäli ns. Liikasen työryhmän esitykseen nro 4 eli osittaisuudistukseen päädytään, tulee Veikkaus Oy:n kautta kerättävät valtionavustustoiminnan määrärahat kohdentaa yleishyödylliseen kansalaisjärjestötoimintaan.
- Mikäli sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustukset päätetään siirtää suoraan budjetista rahoitettavaksi, rahoituksen pitkäjänteisyyden näkökulmasta on tärkeää luoda parlamentaarinen, yli hallituskauden kestävä kansalaisjärjestötoiminnan elinvoimaisuusohjelma (rahoitusohjelma). Lisäksi on tärkeää, että lainsäädännössä määritellään indeksi tai kerroin, joka määrittelee rahoituksen tason.
- Arpajaisvero on laskettava pysyvästi kuluvan vuoden tasolle.
- Rahapelitoiminnan sääntelyssä ja ohjauksessa tulee kiinnittää edelleen huomiota rahapelitoiminnan vastuulliseen toteuttamiseen sekä Veikkauksen jo käyttöön ottamien vastuullisuustoimenpiteiden seurantaan ja arviointiin pelihaittojen ehkäisemisessä.

Suomessa otettava käyttöön terveysterveysten valmistevero

Verotus on yksi väline rakentaa nykyistä terveellisempiä valintoja tukevaa ruokaympäristöä. Terveysterveysten valmistevero ohjaa kulutusta ja teollisuuden tuotekehitystä kansanterveydellisesti parempaan suuntaan. Onnistuessaan vero vähentää elintaso- ja kansansairauksia, pienentää terveydenhoitokuluja sekä parantaa elämänlaatua ja hyvinvointia.

- Terveysterveysten valmisteveron selvitystyö on käynnistettävä välittömästi.
- Vero on saatava voimaan vuoden 2023 alusta.

Tuottavuutta lisää investoimalla ihmisten terveyteen, osaamiseen ja työkykyyn

Työllisyyttä parannetaan nostamalla tuottavuutta, ei leikkaamalla sosiaaliturvaa. Tuottavuutta lisätään panostamalla ihmisten terveyteen, työkykyyn ja osaamiseen. Tavoitteena on oltava, että Suomi investoi taloudellisesti vähintään yhtä paljon terveyteen ja osaamiseen kuin muut Pohjoismaat. OECD:n mukaan Suomessa keskeiset työllistymisen esteet liittyvät terveyteen ja osaamiseen, eivät työttömien liian vähäiseen kannustamiseen.

Verotuksen on tuettava kasvua. Verotuksen painopistettä on siirrettävä työn verotuksesta työllisyydelle ja kasvuille vähemmän haitallisiin veroihin, kuten valmisteveroihin ja ympäristöveroihin. Pienituloisimmille ja perusturvan varassa eläville ympäristö- ja terveysterveysten verojen korotukset pitää kompensoida esimerkiksi vähimmäismääraisten päivärahojen ja toimeentulotuen kautta.

Investoinnit osaamiseen ja koulutukseen

Sosiaaliturvan tasoa ei pidä Suomessa laskea, vaan työllisyysasteen nostoon tulee pyrkiä koulutus- ja osaamistason nostolla. Korkeakouluvision tavoitteeseen, että 50 % nuorista on 2030 suorittanut korkeakoulututkinnon, tulee pyrkiä merkittäväillä koulutuslaajennuksilla. Koulutustason noston kautta voitaisiin pienentää myös julkisten palveluiden, erityisesti sosiaali- ja terveysterveysten henkilöstöpulaa, mitä Euroopan komissio on Suomelta odottanut.

Aikuiskoulutuksen on tuettava koulutustason nostoa ja aikuisten tutkintoon johtava ammatillinen koulutus on suunnata ensisijaisesti perusasteen varassa oleville. Lisäksi tarvitaan työvoimapolitiittista koulutusta heikossa työmarkkina-asemassa oleville ihmisille.

- Sosiaali-, terveysterveysten- ja koulutussektoreiden korkeakoulutusta tulee laajentaa vuosina 2022–2024 yhteensä noin 7000 vuosittaisella aloituspaikalla. Yleiseen koulutustason nostoon on pyrittävä laajentamalla pysyvästi myös muiden alojen korkeakoulutusta.
- Ensimmäisen ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittavien 25–55-vuotiaiden määrää on lisättävä 10 000 aikuisella vuodessa. (uudelleen kohdennus ammatillisen koulutuksen sisällä)
- Lisätään työvoimakoulutusta erityisesti työttömille, joilla on matala koulutustaso, tai joiden osaaminen on vanhentunut (20 miljoonaa euroa vuositasona, 10 vuotta).

Investoinnit terveyteen ja toimintakykyyn

Suorilla panostuksilla kansalaisten hyvinvointiin korjataan koronaviruksen aikana syntyneitä hoitovelkaa sekä vähennetään terveydellisiä esteitä saavuttaa korkea työllisyysaste. Mielenterveyden ongelmat ovat yleisin syy työkyvyttömyyteen.

- Terapiatakuu on toteutettava tämän vaalikauden aikana terveyden ja työkyvyn vahvistamiseksi. Terapiatakuu on irrotettava laajemmasta hoitotakuusta, ja toteutettava etupainotteisesti. (35 miljoonaa euroa vuositasona, 10 vuotta. Käynnistetään EU:n elpymispaketista saatavalla rahoituksella)
- Sosiaali- ja terveysterveysten keskuksista on saatava tukea myös työkyvyn vahvistamiseen. Tämä edellyttää, että kaikkiin tulevaisuuden sote-keskuksiin perustetaan poikkihallinnollinen työkyvyn tuen tiimi.

- Sote-palveluiden sisällöllinen ja rakenteellinen kehittäminen on tärkeää, jotta koronakriisin aiheuttama hoito- ja hoivavelka pystytään korjaamaan. Perusterveydenhuollon hoitotakuun tiukentamisen sekä lastensuojelun vähimmäishenkilömitoituksen kiristämisen valmistelua on jatkettava hallitusohjelman esittämällä tavalla. (100 miljoonaa euroa vuositasolla. Käynnistetään EU:n elpymispaketista saatavalla rahoituksella.)
- Palvelujen saatavuuden parantamiseksi perusterveydenhuollon lääkärikäynnit tulee säätää maksuttomiksi. (70 milj. euroa vuositasolla)

Investoinnit erityisryhmien työllistymiseen

Väestön työllisyyttä nostavien terveys- ja osaamisinvestointien rinnalla on investoitava myös erityisryhmien, kuten nuorten, maahanmuuttajien, pitkäaikaistyöttömien, pitkäaikaissairaiden, vammaisten ihmisten ja iäkkäiden työllistymiseen. Pohjoismainen työvoimapalvelumalli tulee tehostamaan työttömien ohjautumista palveluihin. Korona-aika on vaikuttanut siihen, että erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa olevien palvelutarpeisiin ei ole vastattu riittävästi.

- Palveluvelan umpeen kuromiseksi sekä lisääntyneisiin palvelutarpeisiin vastaamiseksi työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaa on korotettava. Korotus on suunnattava erityisesti palkkatuettuun työhön, työvoimakoulutukseen ja työhönvalmennukseen. (50 miljoonaa euroa)
- Palkkatuen kokonaisuudistuksessa täysi palkkatuki (100 %) tulee säilyttää järjestöjen ja säätiöiden erityistukena.
- Koko-aikatyön normivaikeuttaa erityisesti vammaisten ihmisten ja pitkäaikaissairaiden työllistymistä. Työllisyysasteen parantaminen edellyttää parempaa työhyvinvointia, työajanjoustojen käyttöönottoa, osa-aikatoita sekä työnteon muotojen moninaisuutta. Tarvittaessa tavoitteita on edistettävä lainsäädännöllä.
- Hallituksen on käynnistettävä selvitys lainsäädännöllisistä ja rahoituksellisista keinoista, joilla työnantajille tehdään kannustavaksi tukea työntekijöiden osaamista ja työkykyä koko työuran ajan.

Investoinnit kestäväan ilmastopolitiikkaan

Ilmastomuutoksen seuraukset uhkaavat niin ympäristöä kuin ihmisiäkin, ja siksi tarvitsemme määrätietoista ja kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa. Hiilineutraalin siirtymän pitää kuitenkin olla sosiaalisesti oikeudenmukainen ja ekologiset ratkaisut tulee tehdä mahdolliseksi mahdollisimman monelle suomalaiselle. Ilmastotokejen ohella on tärkeää edistää ilmastomuutokseen varautumista ja sopeutumista.

- Yhteiskunta voi edistää siirtymää hiilineutraaliin yhteiskuntaan tukemalla kansalaisten ilmastotokeja. Tuet esimerkiksi energiaremontteihin ja sähköautoihin auttavat laskemaan asumisen ja liikkumisen päästöjä.
- Kestävää kulutusta ja elämäntapaa voidaan tukea myös panostuksilla infrastruktuuriin. Keskeisiä kohteita ovat muun muassa joukkoliikenteen vahvistaminen, sähköautojen latauspaikkojen lisääminen, uusiutuvan energian käytön mahdollistaminen sekä kiertotalouden ja kierrätysmahdollisuuksien tukeminen.
- Riittävä muutosturva tukee kansalaisia työmarkkinoiden ja yhteiskunnan murroksen keskellä. Joustavalla sosiaaliturvalla ja uudelleen koulutusmahdollisuuksilla voidaan turvata toimeentuloa ja tukea työllisyyttä.
- Samalla kun ilmastomuutostorjuntaan, pitää yhteiskunnan sopeutua ja varautua sen seurauksiin. Esimerkiksi lisääntyneiden helteiden terveyshaitat tulee huomioida niin terveydenhuollon resursoinnissa kuin asuntojen suunnittelussakin.

TULOT JA MENOT vuonna 2022 ja sen jälkeen

Menot

- Sosiaali-, terveys- ja koulutussektoreiden korkeakoulutukseen 21 000 lisäaloituspaikkaa vuosina 2022–2024 (Kehyskaudella keskimäärin 123 milj. euroa vuositasolla.)
- Työvoimakoulutuksen lisääminen työttömille, joilla on matala koulutustaso, tai joiden osaaminen on vanhentunut (20 miljoonaa euroa vuositasolla, 10 vuotta)
- Terapiatakuu (35 miljoonaa euroa vuositasolla, 10 vuotta. Käynnistetään EU:n elpymispaketista saatavalla rahoituksella)
- Perusterveydenhuollon hoitotakuun kiristäminen (100 miljoonaa euroa vuositasolla. Käynnistetään EU:n elpymispaketista saatavalla rahoituksella.)
- Palvelujen saatavuuden parantamiseksi perusterveydenhuollon lääkärikäynnit tulee säätää maksuttomiksi. (70 milj. euroa vuositasolla)
- Palveluvelan umpeen kuromiseksi sekä lisääntyneisiin palvelutarpeisiin määrärahan korotus suunnattuna erityisesti palkkatuettuun työhön, työvoimakoulutukseen ja työhönvalmennukseen (50 miljoonaa euroa)

Tulot

- Käyttöön vuonna 2023. Terveysperusteinen valmistevero, joka kohdistuu sokeriin, suolaan ja kovaan rasvaan (500 – 1000 miljoonaa euroa vuositasolla, 10 vuotta)

Lisätiedot: yhteiskuntasuhdepäällikkö Ulla Kiuru, ulla.kiuru@soste.fi, p. 040 744 0888